

С.Б. Кенжегулова¹, Г.О. Сейдалиева¹, Г.А. Абдулкаримова², Ф.Р. Гусманова^{3*}

¹Халықаралық бизнес университеті, Алматы қ., Қазақстан

²Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан

³әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы қ., Қазақстан

*e-mail: grfarida77@gmail.com

ҚАШЫҚЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨЗІНДІК ЖҰМЫСТАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ БАСҚАРУ

Аңдатпа

Мақалада университет студенттерінің өзіндік жұмысын ұйымдастырудың әртүрлі формалары мен әдістерінің негізгі ерекшеліктері қарастырылады. Алынған білім мен дағдыларды меңгеруге бағытталған өзіндік жұмыс студенттерге орындалатын жұмыстың сипатын толық түсінуге және жеке қызметін ұйымдастыруды толығырақ түсінуге мүмкіндік береді деген пікір негізделген. Жоғары білім беруде қашықтықтан оқытуды жүзеге асыру аясында студенттердің өзіндік жұмысының мақсаттары мен функциялары қайта қаралды, олардың білім беру үрдісіндегі рөлі едәуір артады. Университет студенттерінің өзіндік жұмысының маңыздылығын анықтауды зерттеу барысында кейбір тұжырымдар жасауға мүмкіндік беретін нәтижелер алынды, мысалы, белсенді өзіндік жұмыс ынталандырушы факторлар болған кезде ғана мүмкін болады: студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстарына қатысуы, қарқынды педагогика, тапсырмаларды даралау және мұғалімнің тұлғасы.

Түйін сөздер: жоғары оқу орнының студенттерінің өзіндік жұмысын ұйымдастыру, қашықтықтан оқыту, студенттердің өзіндік жұмыстарын ұйымдастыру және басқару.

Аннотация

С.Б. Кенжегулова¹, Г.О. Сейдалиева¹, Г.А. Абдулкаримова², Ф.Р. Гусманова³

¹Международный университет бизнеса, г. Алматы, Казахстан

²Казахский национальный педагогический университет им. Абая, г. Алматы, Казахстан

³Казахский национальный университет им. аль-Фараби, г. Алматы, Казахстан

ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТОЙ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ В КОНТЕКСТЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

В статье рассматриваются основные особенности различных форм и методов организации самостоятельной работы студентов вузов. Обосновывается мнение, что самостоятельная работа, направленная на усвоение полученных знаний и умений, позволяет студентам в полной мере понимать характер выполняемой работы и организовать собственную деятельность. В контексте реализации дистанционного обучения в высшем образовании пересмотрены цели и функции самостоятельной работы студентов, роль которых в образовательном процессе существенно возрастает. В ходе исследования по выявлению значимости самостоятельной работы студентов вуза были получены результаты, позволяющие сделать некоторые выводы, например, активная самостоятельная работа возможна только при наличии мотивирующих факторов: вовлеченность студентов в исследовательскую деятельность, интенсивная педагогика, индивидуализация заданий и личность педагога.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов вуза, дистанционное обучение; организация и управление самостоятельной работой студентов.

Abstract

ORGANIZATION AND MANAGEMENT OF THE INDEPENDENT WORK OF UNIVERSITY STUDENTS IN THE CONTEXT OF DISTANCE LEARNING

Kenzhegulova S.B.¹, Seidalieva G.O.¹, Abdulkarimova G.A.², Gusmanova F.R.³

¹University Of International Business, Almaty, Kazakhstan

²Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan

³al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

The article examines the main features of various forms and methods of organizing the independent work of university students. The opinion is substantiated that independent work, aimed at mastering the acquired knowledge and skills, allows students to fully understand the nature of the work performed and organize their own activities. In the

context of the implementation of distance learning in higher education, the goals and functions of independent work of students have been revised, the role of which in the educational process is significantly increasing. In the course of the study to identify the importance of independent work of university students, results were obtained that allow one to draw some conclusions, for example, active independent work is possible only if there are motivating factors: student involvement in research activities, intensive pedagogy, individualization of tasks and the personality of the teacher.

Keywords: independent work by university students, distance learning; organization and management of the students' independent work.

Жоғары білім жүйесінде қашықтықтан оқытуды жүзеге асыру жағдайында жоғары оқу орындарында білім беру үрдісіндегі рөлі едәуір өсіп отырған студенттердің аудиториядан тыс мақсаты мен функциялары қайтадан қарастырылады.

Студенттердің өзіндік жұмысының үлесін арттыруды ұсынатын қашықтықтан оқыту тәсіл оны жоспарлау, ұйымдастыру, белсендендіру, сонымен қатар, оның нәтижелерін тексеру проблемаларын жандандырады. Жоғары мектептің негізін қалаушы мәселе - шығармашылық ойлауға, өз бетінше жаңа идеяларды шығаруға және жүзеге асыруға қабілетті, өзінің кәсіби қызметінде тиімді нәтижелерге қол жеткізуге және өзінің кәсіби мүмкіндіктерін жүзеге асыруға қабілетті күзіретті түлекті дайындау [1].

Студенттердің өзіндік жұмысының сапасын дұрыс бақылау оқытушыға студенттер қалыптастырған құзыреттіліктерді объективті бағалауға, қажетті көмекті уақытында көрсетуге және оқытудың қойылған мақсаттарына қол жеткізуге мүмкіндік береді [2].

Студенттердің өзіндік жұмысының сапасын бақылаудың әртүрлі функцияларын қарастырайық. Бақылау функциясы студенттердің білім деңгейін, олардың интеллектуалды дамуын, өзіндік оқу жұмысының дағдыларын қалыптастыруды анықтау, сонымен қатар жоспарланған және қол жеткізілген нәтижелерді салыстыру және студенттер қолданатын өзін-өзі оқыту әдістерінің, формалары мен құралдарының тиімділігін анықтау болып табылады [3].

Бақылаудың *оқыту функциясы* студенттердің өз бетінше оқу қызметі саласындағы білімін, іскерлігін және дағдыларын жетілдіру және жүйелеуден тұрады. Нәтижелерді бақылау үрдісінде студенттер бұрын білгендерін қайталап қана қоймайды, сонымен қатар әр түрлі іс-әрекеттерді қолдана отырып, жаңа жағдайда білім мен дағдыларды қолданады. Бақылау студенттерге зерттелетін материалдағы басты, негізгі нәрсені бөліп көрсетуге, тексерілетін білім мен дағдыларды неғұрлым нақты және дәл етуге, білімді жалпылауға және жүйелеуге көмектеседі.

Диагностикалық бақылау функциясы – қателіктер, кемшіліктер мен білімдегі олқылықтар, студенттердің өз бетінше жұмысты ұйымдастыра білуі, олардың себептері, студенттердің қиындықтары туралы ақпарат алу. Диагностикалық тексерулердің нәтижелері тәуелсіз жұмысты оқытудың ең қарқынды әдісін таңдауға, сонымен қатар өзін-өзі оқытудың мазмұнын, әдістері мен құралдарын одан әрі жетілдіру бағытын нақтылауға көмектеседі.

Болжамдық функция оқу үрдісін жетілдірудің тиімділігі мен перспективалары туралы озық ақпарат алуға қызмет етеді.

Өзіндік жұмысты бақылаудың *дамушы функциясы* студенттердің танымдық белсенділігін ынталандыру, олардың шығармашылық қабілеттерін дамыту болып табылады. Бақылау үрдісінде студенттердің сөйлеуі, есте сақтау қабілеті, зейіні, қиялы, ерік-жігері мен ойлауы дамиды.

Бақылаудың *бағдарлау функциясының* мәні – жеке студенттің және жалпы топтың оқу мақсатына жету дәрежесі, яғни оқу материалы қаншалықты терең зерттелгені туралы ақпарат алу. Бақылау студенттерді олардың қиындықтары мен жетістіктерін бағдарлайды.

Бақылаудың *тәрбиелік функциясы* – студенттерді ұқыптылыққа, адалдыққа, ерік-жігерге, табандылыққа, тұрақты тәуелсіз жұмыс әдетіне, өз бетімен жұмысты орындауға жауапкершілікпен қарауға тәрбиелейді.

Студенттердің өзіндік іс-әрекетінің нәтижелерін кім басқаратынына байланысты бақылаудың үш түрі кездеседі:

- сыртқы (оқытушы жүзеге асырады);
- өзара (басқа студент жүзеге асырады);
- өзін-өзі бақылау (студенттің өзі жүзеге асырады).

Студенттердің өзіндік жұмысының сапасын сыртқы бақылаудың мақсаты бойынша:

- қисынды бақылау;
- өзіндік жұмыс нәтижелерін анықтайтын тексеру кездеседі.

Қисынды бақылау – студенттерді тиімді өзіндік жұмысқа ынталандыру құралы болып табылады. Оқытушының өзіндік жұмысын түзету, ең алдымен, қызмет үрдісінің жай-күйі мен сапасы туралы ақпарат алуға бағытталған: студенттің тапсырманы орындау әдістері (олардың орындылығы, дұрыстығы, жылдамдығы); жұмыс барысында туындайтын қиындықтар және олардың себептері; іс-әрекеттің өзіндік деңгейі (тәсілдер, тиімділік) [4].

Егер оқытушы студенттердің жұмысын мұқият қадағаласа, олар өз қызметін түзетуге бағытталған әдістерді қолдана алады, атап айтқанда:

- барлық студенттердің оны түсінуіне қол жеткізе отырып, тапсырманың мәнін нақтылау;

- көптеген студенттер жіберетін қателіктің алдын алу үшін тапсырманы орындау барысында қиын сәт туралы ескерту;

- студенттерге өз іс-әрекеттерін өздері бақылау қажеттілігі туралы еске салу.

Өзіндік жұмыс нәтижелерін анықтау және бағалау нәтижелердің мақсатқа қаншалықты сәйкес келетінін, жұмыс кезеңдерінің дәйектілігі қаншалықты заңды және орынды екенін анықтауға мүмкіндік береді, осы тексеру кезінде жұмыстың жалпы нәтижесі, оның дизайны анықталады. Мұндай тексеру оқытушылардың өздері үшін маңызды ынталандыру болып табылады, өйткені ол:

- қызмет нәтижелерін тікелей ол аяқталғаннан кейін анықтауға;

- жұмыстың жалпы нәтижелерін жан-жақты талдау және есепке алуға, оқу материалын игеру деңгейін диагностикалау-бақылау арқылы студенттердің белсенділігін, қызығушылығы мен тәуелсіздігін ынталандыруға, бақылау-бағалау қызметінің оң эмоционалды фонын құруға;

- студенттердің оқу деңгейінің динамикасын диагностикалау үшін өзіндік бақылау жұмысының нәтижелерін алдыңғы өзіндік іс-әрекеттің нәтижелерімен салыстыруға бағытталған.

Бұл жағдайда көбінесе тек орындалған жұмыс көлемі мен нәтижелердің дұрыстығы жазылады. Қызметтің сапалық сипаттамалары оқытушының назарынан тыс қалады. Егер студенттер біраз уақыттан кейін өзіндік жұмыстың нәтижелері туралы білсе, онда бұл олардың көз алдында өзіндік жұмыстың құнын төмендетеді. Сондықтан өзіндік жұмысты тексеру және бағалау студенттердің кейінгі іс-әрекеті үшін ынталандыру, олардың күшіне деген сенімділікті, мұғалімге деген құрметті ояту үшін қол жеткізу маңызды. Түпкілікті нәтиженің неғұрлым елеулі көрсеткіштері:

- қол жеткізілген білім деңгейі (толықтығы, жинақталуы, шапшаңдығы, тиімділігі);

- қол жеткізілген шеберлік деңгейі;

- білім мен дағдылардағы жеке және типтік олқылықтар;

- өзіндік және шығармашылық деңгейі (жауап логикасы, сыншылдық, өзіндік ерекшелік, өзін-өзі бақылау, шығармашылық) [5].

Студенттердің өзіндік жұмысының сапасын өзара тексеру әдістеріне мыналар жатады:

- жазбаша жауаптарды өзара тексеру. Оны 5-7 минутқа есептелген кішігірім өзіндік жұмыстар кезінде қолданған жөн. Студенттер жұмыстармен алмасады, оларды тексереді, содан кейін қысқаша шолу жасайды немесе жалпы баға береді, түзетулер енгізуге рұқсат етіледі;

- бүкіл тақырыпты зерттегеннен кейін орындалған өзіндік жұмыстардың сапасын өзара тексеру.

Өзара тексеру барысында студенттер оқулықтарды, анықтамалықтарды және басқа құралдарды қолдана алады;

Бұл форманы әртүрлі нұсқаларда жүзеге асыруға болады:

- бір студент сұрайтын, екіншісі оқылған материал, мәтін бойынша жұптарды құруға болады, (ең жақсы дайындалған студенттердің ішінен тесттер, жазбаша және зертханалық жұмыстар кезінде курстастарының жұмысын бақылайтын кеңесшілер ерекшеленеді);

- жүйелі өзара тексеру.

Өзін-өзі бақылау – бұл адамның өз іс-әрекеті мен мінез-құлқын реттеуге деген ұмтылысы мен қабілетінен тұратын қасиеті, ол іс-әрекеттің жағымсыз жақтарын (асығыс, баяу, ұқыпсыздық) уақтылы байқап, жою, жұмыстағы қателіктерді байқау немесе оларға жол бермеу мүмкіндігі. Өзін-өзі бақылаудың әртүрлі түрлері бар: іске асыру уақытына сәйкес алдын-ала, ағымдағы және қорытынды өзін-өзі бақылау болып бөлінеді.

Алдын-ала өзін-өзі бақылау тапсырманы орындау басталғанға дейін болжамды кезеңде жүзеге асырылады. Ол оқушыға нұсқаулықтардың дұрыстығына көз жеткізу үшін қажет: оқытушының мақсатын, оқу тапсырмасын, талаптарын түсіну.

Ағымдағы өзін-өзі бақылау тәуелсіз жұмыстың орындау кезеңінде оқу мәселесін шешу үрдісінде жүзеге асырылады, неғұрлым қолайлы жағдайларда жүреді.

Қорытынды өзін-өзі бақылау өзіндік жұмысты орындағаннан кейін жүзеге асырылады. Сабақтағы кез-келген іс-әрекетті мұғалім студенттерді өзін-өзі бақылауға, өзін-өзі талдауға, өзін-өзі бағалауға үйрету үшін қолдана алады. Бірнеше мысалды қарастырайық.

1. Студенттерге сұрақ қою арқылы: «тағы қандай нұсқаны біз сізбен бірге таңдай аламыз?», оқытушы оларды белсенділікке, тәуелсіз пайымдауларға, оқу әрекеттерін бақылауға және оларды қойылған міндеттермен байланыстыруға шақырады.

2. Қабылдау «менің тұжырымның дұрыс немесе бұрыс екенін дәлелдеңіз...». Бұл әдіс студенттерді өз бетімен тұжырымдауға итермелейді.

3. Мәтінді жазу үрдісіне (есепті, мысалды шешу) оқу түсініктемесі. Фронтальды жұмыс кезінде студенттердің бірі практикалық әрекеттерді орындай отырып, оларды бір уақытта түсіндіреді, белгілі бір ережеге, заңға, теоремаға сілтеме жасайды, яғни білімді қолдана отырып, ол өзін-өзі бақылауды жүзеге асырады және белгілі бір ақпаратты дауыстап айтады, қалған студенттерді ынталандырады.

4. «Ереже бойынша», алгоритм бойынша әрекеттерді ғана емес, сонымен қатар өз бойынша пайымдаулардың, қорытындылардың дербестігін, ойлау икемділігін, стереотиптерден (кейстер, жобалар және т. б.) аулақ болу қабілетін талап ететін тапсырмаларды құрастыру.

5. Студенттерді оқу мәселесін шешудің нұсқаларын іздеуге және сол арқылы оларды ізденіс және шығармашылық жұмыс режиміне қосуға шақыру («мәселені шешудің өзіңнің тәсілдерін ұсын ...", зерттеу тапсырмалары немесе шешудің бірнеше тәсілдері).

6. Оқулық мәтіндерін құрылымдау және әртүрлі рефераттар құрастыру. Сонымен қатар, дәлелдемелерді талдау, мәтінмен жұмыс үрдісін бақылау мүмкіндігі пысықталады. Студенттерге жауаптарын өзін-өзі тексеру, оларды оқулық, анықтамалық және т.б. мәтінімен, жауап беру немесе мәселені шешу стандартымен салыстыру ұсынылады.

7. Студенттің іс-әрекеті қатаң реттелмейтін шығармашылық тапсырманы орындау. Бұл ретте осы тапсырма жүзеге асырылатын кейбір бағдарлар белгіленеді. Жұмыстың мазмұны тақырыпқа сәйкес келе ме? Материалды ұсыну дәйектілігі қаншалықты қисынды? Жоспар дұрыс жасалған ба? Мұндай жұмыстарды орындау тек мықты студенттер үшін қажет. Бұл тапсырмаларда орындау алгоритмі жоқ. Бірақ бұл «не істегім келсе, соны істеймін» дегенді білдірмейді. Студент оқытушыдан көмек сұрауға құқылы. Оқытушы студенттердің іс-әрекеттерін бақылайды, сол нәтижелерге қысқа немесе қарапайым түрде қол жеткізуге болатындығын атап өтеді.

8. Студенттерді курстастарына, оқытушыға сұрақтар қоюға ынталандыру. Бұл бүкіл топты белсендіретін оқытушы мен студент арасындағы ынтымақтастықтың маңызды және тиімді тәсілі. Өткен материал бойынша, нақты тақырып бойынша әртүрлі сұрақтарды; жауап беретін студентке жауабын кеңейтуге, ең бастысын анықтауға, фактілерді салыстыруға және т. б. көмектесетін сұрақтарды көтермелеу керек.

9. Студенттерді өз бетімен тұжырымдауға, дауларға және қарсы дәлелдерге итермелейтін пән бойынша тест тапсырмалары.

10. Студенттерге рөлдерді беру, бұл студенттердің оқу үрдісіне жеке және рөлдік қатысу принципін ұстануды білдіреді (ассистент, кеңесші, спикер, қарсылас) [6].

Қашықтықтан оқыту технологиясын қолдану:

- оқытуды жүргізуге шығындарды азайтуға (үй-жайларды жалға алуға, білім алушылардың да, оқытушылардың да оқу орнына баруына шығындар талап етілмейді);

- көптеген адамдар үшін оқытуды жүргізуге;

- заманауи құралдарды, көлемді электронды кітапханаларды және т. б. қолдану арқылы оқыту сапасын арттыруға;

- бірыңғай білім беру ортасын құруға (әсіресе корпоративтік оқыту үшін өзекті) мүмкіндік береді.

Оқытудың осы түрінде

- шағын топтарда қызметтердің бірлескен түрлері қолданылады;

- форумдар, чаттар, бейнеконференциялар арқылы интерактивті режимде барлық проблемалар, сұрақтар, қиындықтар тобының талқылауын өткізуге болады;

- жобалар әдісі, кейс-әдіс, проблемалық рөлдік немесе іскерлік ойындар әдісі қолданылады.

Қашықтықтан оқытудың келесі түрлері бар:

1. Чат-сабақтар – чат-технологияларды пайдалана отырып жүзеге асырылатын оқу сабақтары. Чат сабақтары синхронды түрде өткізіледі, яғни барлық қатысушылар бір мезгілде чатқа қол жеткізе алады.

2. Веб-сабақтар – қашықтықтан өткізілетін сабақтар, конференциялар, семинарлар, іскерлік ойындар, зертханалық жұмыстар, практикумдар және телекоммуникация құралдары мен интернеттің басқа да мүмкіндіктері арқылы өткізілетін оқу сабақтарының басқа да формалары.

Біңғайлы және тиімді болу үшін қашықтықтан оқыту тиісті түрде құрылымдалған және ұйымдастырылған болуы керек. Қашықтықтан оқыту өздігінен ойлауды ынталандырады, дайын білімді беруден танымдық іс-әрекетті өз бетімен басқаруға көшуді орындайды, танымдық іс-әрекетті өз бетімен белсендіреді. Бұл жағдайда студенттердің өзіндік жұмысы оқу қызметінің негізгі формасы болып табылады.

Қашықтықтан оқыту жағдайында өзіндік жұмыстың бірқатар ерекшеліктері болады. Оқытудың бұл формасын оқытушының да, білім алушының да жұмыс орнын тиісті заманауи компьютердің барлық қосымша құрылғыларын: веб-камераны, микрофонды және т.б. қамтитын техникалық қамтамасыз жүргізуге болмайды. Сонымен қатар, сәйкес бағдарламалық қамтыма мен цифрландырылған оқу материалы қажет. Оқытушының сәйкес біліктілігі мен кәсібилігі осы үрдістің ажырамас бөлігі болып табылады. Қазіргі уақытта кейбір зерттеушілер қашықтан оқыту жүйесі үшін арнайы енгізілген маманның жаңа санаты – оқытушы мен тьютордың функцияларын бөлуді орынды деп санайды.

Техниканың заманауи дамуы Интернет желісінде кез келген формадағы оқу материалдарын орналастыруға мүмкіндік береді. Сол сияқты, Интернет желісімен жақсы хабардар өздігінен білім алу қызметімен, қашықтықтан оқыту жүйесінде оқуға мүмкіндігі болғандықтан, олар үшін қатынау шектеусіз.

Интернет кеңістігінде қарым-қатынастың өз ерекшеліктері бар.

Желідегі қарым-қатынастың заманауи түрлері: электрондық пошта, форум, чат ақпаратты тез алмасуға мүмкіндік береді, бірақ бұл жерде сұхбаттасушыны анықтау мүмкін емес. Оқытушы тапсырманы студент өз бетінше орындағанына сенімді бола алмайды. Мәселе on-line жүйесінде әңгімелесуге мүмкіндік беретін бейнекамераны қосу арқылы шешіледі. Бақылау формаларын таңдауға келесі факторлар:

- бақылау іс-шараларының ұзақтығы;
 - жеделділігі;
 - қол жетімділігі;
 - кері байланыстың болуы;
 - пайдаланылатын педагогикалық технологияларға сәйкестігі;
 - оқыту мазмұнына сәйкестігі
- әсер етеді.

Студенттердің білімін кім бағалайды деген сұрақ өте маңызды болып табылады. Бұл жағдайда бірнеше: интерактивті, компьютерлік, коммуникациялық формалары болуы мүмкін. Бақылаудың интерактивті формасында студенттің әр хабарламасына міндетті түрде оқытушы жауап хабарлама жібереді. Компьютерлік форма тапсырмалар компьютерлердің көмегімен беріледі және бақыланады деп болжайды.

Коммуникациялық формасы аясында қашықтықтан оқыту курстарының барлық қатысушылары сөйлесе алады. Осылайша, оқытушының өзі, студенттер, компьютерлік бағдарлама немесе тесттер білімді тексере алады. Интернет желісінде студенттердің білімін бағалау үшін тесттер жиі қолданылады. Алайда, бағалаудың бұл түрі барлық жағдайларда қолданылмағаны дұрыс болар ма еді. Академиялық білімді тексеру кезінде тестілеуді қолдану орынды, ал әртүрлі дағдыларды бағалау қажет болған жағдайда тесттер жеткілікті түрде жарамды бола бермейді. Қашықтықтан оқыту өз бетінше ойлауды ынталандырады, дайын білімді беруден танымдық іс-әрекетті тәуелсіз басқаруға көшуді жүзеге асырады, өзіндік танымдық қызметті белсендіреді. Студенттердің өзіндік жұмысын ұйымдастыру практикасына педагогика жетістіктерін енгізу зерттеусіз мүмкін емес. Студенттерге жүргізілген сауалнама нәтижелері келесі қорытынды жасауға мүмкіндік береді: студенттердің белсенді өзіндік жұмысы байыпты және тұрақты мотивация болған жағдайда ғана мүмкін болады.

Жауаптардың нәтижелері өздік жұмысты жандандыруға ықпал ететін ынталандырулармен жинақталған (студенттер үшін маңыздылықтың кему тәртібімен келтірілген):

1. *Орындалатын жұмыстың пайдалылығы.* Студент жұмыс нәтижесі болашақ кәсіби қызметте белсенді қолданылатынын білсе. Мысалы, студент өз бетінше оқу циклының бірқатар пәндері бойынша тапсырмаларды орындай алады, содан кейін оларды өзінің біліктілік жұмысына (дипломдық жоба және т.б.) бөлімдер ретінде кіргізе алады. Пайдалылық факторын пайдаланудың

тағы бір нұсқасы – жұмыс нәтижелерін кәсіби дайындықта белсенді қолдану. Студент өз жұмысының нәтижелері дәріс курсына, әдістемелік нұсқаулықта, зертханалық семинарда, практика барысында, жарияланымды дайындау кезінде немесе басқа жолмен қолданылатынын біледі, содан кейін тапсырманы орындауға деген көзқарас айтарлықтай өзгереді және орындалатын жұмыстың сапасы артады. Бұл жерде студентті психологиялық тұрғыдан баптау, оған орындалатын жұмыстың қаншалықты қажет екенін көрсету маңызды.

2. *Студенттердің шығармашылық қызметке*, қандай да бір кафедрада жүргізілетін ғылыми-зерттеу немесе әдістемелік жұмысқа қатысуы.

3. Маңызды мотивациялық фактор – *қарқынды педагогика*. Бұл оқу үрдісіне белсенді әдістерді, ең алдымен инновациялық ойындарға негізделген ойын тренингін енгізуді қамтиды. Мұндай ойындарда объект туралы біржақты жеке білімдерден көпжақты білімге көшу, оны шешім қабылдау дағдысын игеру ғана емес, жетекші қарама-қайшылықтарды бөліп көрсету арқылы модельдеу. Бұл тәсілдің алғашқы қадамы – сабақтың іскери немесе жағдайлық формалары.

4. Оқу пәндері бойынша олимпиадаларға, ғылыми-зерттеу немесе қолданбалы жұмыстар байқауларына қатысу және т. б.

5. Білімді бақылаудың ынталандырушы факторларын (жинақтаушы бағалар, рейтингтер, тесттер, стандартты емес емтихан процедуралары) пайдалану белгілі бір жағдайларда бәсекеге қабілеттілікке деген ұмтылысты тудыруы мүмкін, бұл студенттің өзін-өзі жетілдіруіне күшті ынталандыру болып табылады.

6. *Оқудағы және шығармашылық қызметтегі жетістіктері үшін студенттерді көтермелеу* (стипендиялар, сыйлықақы беру, көтермелеу баллдары) және нашар оқуы үшін санкциялар ұйымдастыру. Мысалы, мерзімінен бұрын тапсырылған жұмыс үшін сіз бағаны көтеруге болады, айтпесе, кері жағдайда оны төмендетуге болады.

7. *Аудиторияда да, одан тыс жерлерде де орындалатын тапсырмаларды жекелендіру*, оларды үнемі жаңартып отыру.

8. *Оқытушы тұлғасы* – қарқынды өзіндік жұмыстағы мотивациялық фактор болып табылады. Оқытушы студент үшін кәсіби, шығармашылық тұлға ретінде үлгі бола алады. Оқытушы білім алушыға өзінің шығармашылық әлеуетін ашуға, ішкі өсу перспективаларын анықтауға көмектесе алады және көмектесуі керек болады [7].

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Зимняя И.А. *Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании*. М. Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 186 с.

2. Пакулина С.А., Кетько С.М. *Функционирование системы организации, управления и руководства самостоятельной работой студентов в вузе* // *Сибирский педагогический журнал*, №10, 2008, 380-390.

3. Мурзалинова А.Ж., Уалиева Н.Т. *Организация компетентностно-ориентированной самостоятельной работы обучающихся в аспекте самообразования и профессионального саморазвития* // *Методист*. 2016. - №9, С. 8-13.

4. Дзуличанская Н.Н., Еркович О.С. *Инструментарий оценивания результатов обучения студентов в контексте компетентностного подхода* // В книге: *Управление качеством инженерного образования. Возможности ВУЗов и потребности промышленности. Тезисы докладов второй международной научно-практической конференции*. 2016. С. 113-114.

5. Левченко И.Е. *Особенности организации самостоятельной работы студентов при реализации ФГОС* / И.Е. Левченко. // *Научные исследования в образовании*, 2012. Выпуск №4. С.154

6. Виштак О.В., Оржинская С.В. *Система планирования самостоятельной работы студентов* // *Профессиональное образование. Столица*. 2011. № 1. С. 41-42.

7. Гончарова Ю.А. *Организация самостоятельной работы студентов. Методические рекомендации для преподавателей* / Воронежский государственный университет. Воронеж, 2013.

References

1. Zimnjaja I.A. (2004) *Ključevye kompetentnosti kak rezul'tativno-celevaja osnova kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii* [Key competencies as an effective-target basis of a competence-based approach in education] M. Issledovatel'skij centr problem kachestva podgotovki specialistov, 186. (In Russian)

2. Pakulina S.A., Ket'ko S.M. (2008) *Funkcionirovanie sistemy organizacii, upravlenija i rukovodstva samostojatel'noj rabotoj studentov v vuze* [Functioning of the system of organization, management and management of independent work of students at the university]. *Sibirskij pedagogičeskij zhurnal*, №10, 380-390. (In Russian)

3. Murzalinova A.Zh., Ualievna N.T. (2016) *Organizacija kompetentnostno-orientirovannoj samostojatel'noj raboty*

obuchajushhihsja v aspekte samoobrazovanija i professional'nogo samorazvitija [Organization of competence-oriented independent work of students in the aspect of self-education and professional self-development]. Metodist. №9, S. 8-13. (In Russian)

4. Dvulichanskaja N.N., Erkovich O.S. (2016) *Instrumentarij ocenivaniya rezul'tatov obuchenija studentov v kontekste kompetentnostnogo podhoda [Toolkit for assessing student learning outcomes in the context of a competency-based approach] V knige: Upravlenie kachestvom inzhenerenogo obrazovanija. Vozmozhnosti VUZov i potrebnosti promyshlennosti. Tezisy dokladov vtoroj mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoj konferencii. 113-114. (In Russian)*

5. Levchenko I.E. (2012) *Osobennosti organizacii samostojatel'noj raboty studentov pri realizacii FGOS [Features of the organization of independent work of students in the implementation of FSES] Nauchnye issledovanija v obrazovanii, Vypusk №4.S.154. (In Russian)*

6. Vishtak O.V., Orzhinskaja S.V. (2011) *Sistema planirovanija samostojatel'noj raboty studentov [Planning system for students' independent work] Professional'noe obrazovanie. Stolica. № 1. S. 41-42. (In Russian)*

7. Goncharova Ju.A. (2013) *Organizacija samostojatel'noj raboty studentov. Metodicheskie rekomendacii dlja prepodavatelej [Organization of students' independent work. Methodological recommendations for teachers] Voronezhskij gosudarstvennyj universitet. Voronezh. (In Russian)*